

ських потоків і стимулом для розвитку інфраструктури, зайнятості місцевого населення.

Істочники і література

1. Земельний кодекс України. – Симферополь: «Реноме», 2001. – 96 с.
2. Багров Н. В. Региональная геополитика устойчивого развития. – К.: Лыбидь, 2002. – 256 с.
3. Бабурин В. Л., Мазурин Ю. Л. Географические основы управления: Курс лекций по экономической и политической географии. Учеб. пособие. – М.: Дело, 2000. – 288 с.
4. Географические проблемы организации туризма и отдыха. – М. Центральное рекламное-информационное бюро «Турист», 1975. – 127 с.
5. Голиков А.П. Дейнека А.Г. Казакова Н.А. Размещение производительных сил и регионалистика. Учебное пособие. – Харьков: ООО «Олант», 2002. – 320 с.
6. Конституция Автономной Республики Крым от 23 декабря 1998г.
7. Нестеров В. Как это было, или сколько стоит земля на ЮБК // Курорты туризм. – № 1. – 2004. – С. 12-16.
8. Материалы второй республиканской научно-методической конференции «Туризм, курорты и наука»/ Под ред. И. Ф. Каргашевской. – Симферополь: 2004. – 200 с.
9. Слепокуров А. С. Геоэкологические и инновационные аспекты развития туризма в Крыму. – Симферополь: СОНАТ, 2000. – 100 с.
10. Туристский терминологический словарь: Справочно-методическое пособие/ Авт.-сост.И.В.Зорин, В.А.Квартальнов. – М.: Советский спорт, 1999. – 664 с.
11. Теоретические основы рекреационной географии.Под ред.Преображенского В.С. – М.:«Наука», 1975.– 218 с.
12. Устойчивое развитие рекреационного - экономического комплекса Крыма. Коллектив авторов: Под ред. Ефремова А. В. – Симферополь: «Таврия», 2002. – 300 с.

Кашуба Я.М.

СИСТЕМА ДИТЯЧОГО ОЗДОРОВЛЕННЯ І ТУРИЗМУ

У вітчизняній літературі, а також і серед наукових праць зарубіжних вчених практично відсутні роботи з питань дитячого оздоровлення і туризму. Якщо такі й проводились, то дитяче оздоровлення, здебільшого, розглядалося як складова рекреаційної сфери загалом і не виділялося в окремий об'єкт дослідження.

Водночас варто зауважити, що якщо ще 10–20 років тому і раніше діяльність дитячих оздоровчих і туристичних закладів розглядалася майже виключно з точки зору організації оздоровчо-виховного процесу і перебувала в полі інтересів науковців медиків і педагогів [1–4], то в останні два-три роки поживилась цікавленість і до економічних, організаційно-управлінських, науково-методичних та правових питань дитячого оздоровлення, що вимагає нових комплексних підходів до вивчення зазначеної проблематики. Проте останні розробки традиційно не виходили за межі висвітлення питань нормативно-правового забезпечення організації відпочинку та оздоровлення дітей, організації оздоровчо-виховного процесу в дитячих оздоровчих закладах та деяких інших [5].

Здебільшого фрагментарні підходи до вивчення дитячого оздоровлення і туризму, відсутність комплексних досліджень відповідно не ставили за мету застосування системних підходів, що передбачають вивчення дитячого оздоровлення і туризму як цілісної системи. Проте довготривала недооцінка важливості комплексного і системного дослідження даної наукової проблематики призвели до подальшого накопичення проблем та загострення ситуації в дитячому оздоровленні при одночасній відсутності цілісного бачення причин та наслідків розгортання негативних та кризових явищ та нерозробленості механізмів впливу на перебіг процесів в системі дитячого оздоровлення, що фактично призвело до часткової руйнації тієї системи дитячого оздоровлення і туризму, яка була сформована в період існування Союзу. Подальше віддання ситуації на самоплив неминуче матиме ще більш загрозливі наслідки з незворотними критичними результатами.

В зв'язку з тим що проблеми дитячого оздоровлення і туризму з системних підходів не розглядалися, то відсутнє визначення самого терміну “система дитячого оздоровлення і туризму”.

Послугуючись існуючою термінологією пропонуємо наступне визначення “системи дитячого оздоровлення і туризму”: **Система дитячого оздоровлення і туризму** – це структурована сукупність функціонально залежних підсистем, що у своїй скоординованій діяльності мають за мету забезпечення повноцінного і якісного оздоровлення і відпочинку дітей.

Система дитячого оздоровлення і туризму є цілісною і достатньо складною соціально керованою системою, що складається із ряду підсистем, серед яких виділяється центральна – суб'єкти дитячого оздоровлення (діти). Поряд із центральною до системи дитячого оздоровлення і туризму входять наступні підсистеми:

- природно-ресурсного комплексу;
- матеріально-технічної бази;
- рекреаційної і туристичної інфраструктури;
- медично-педагогічного та обслуговуючого персоналу;
- інформаційного забезпечення;
- науково-методичного забезпечення;
- нормативно-правового забезпечення;
- управління.

Центральна підсистема – суб'єкти дитячого оздоровлення і туризму – характеризується параметрами

поведінки, що описуються з допомогою циклів рекреаційних занять і складається, здебільшого, з різновікових підгруп, що диференціюються також за соціальними, психологічними, медико-біологічними (стан здоров'я та фізичного розвитку), національними, регіональними, індивідуальними та деякими іншими ознаками.

Особлива увага приділяється оздоровленню і відпочинку дітей окремих категорій: дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування; дітей-інвалідів; дітей, які постраждали внаслідок катастрофи на Чорнобильській АЕС; дітей з багатодітних та малозабезпечених сімей; дітей з девіантною поведінкою; дітей працівників органів внутрішніх справ, які загинули під час виконання службових обов'язків; дітей загиблих шахтарів; дітей, які перебувають на диспансерному обліку; талановитих та обдарованих дітей.

Природно-ресурсний комплекс – взаємопов'язане і взаємообумовлене поєднання природних об'єктів і явищ, що виступають не тільки як ресурси, але й як умови задоволення оздоровчих потреб. До природних ресурсів, що використовуються з оздоровчою метою зазвичай відносять ті природні та природно-техногенні геосистеми, тіла, явища природи, які мають комфортні властивості для оздоровчої діяльності і їх можна використати для її організації протягом певного часу (кліматичні, ландшафтні, гідрологічні, бальнеологічні, біологічні тощо).

Матеріально-технічну базу системи дитячого оздоровлення і туризму формують дитячі оздоровчі заклади різних типів (заміські, санаторного типу, профільні, з денним перебуванням, праці та відпочинку, комплексні), санаторні та санаторно-профілактичні заклади для дітей, туристичні та спортивно-туристичні бази, туристичні станції тощо. Своїм функціонуванням вони покликані забезпечувати належні умови для задоволення оздоровчих і туристичних потреб дітей.

В підсистему *рекреаційної та туристичної інфраструктури* входять служби, що надають допоміжні послуги і тим самим забезпечують комфортні та безпечні умови відпочинку та оздоровлення (транспортні служби, культурні та спортивні центри і споруди, рятувальні служби, бюро обслуговування та прокату, інформаційні центри тощо).

Підсистему *медично-педагогічного та обслуговуючого персоналу* формують кадри відповідної підготовки і кваліфікації, які забезпечують проведення лікувально-оздоровчих, реабілітаційних, санітарно-гігієнічних, профілактичних, фізкультурно-спортивних, краєзнавчо-пізнавальних, просвітницьких, виховних заходів, сприяють розвитку творчих здібностей, корисних навичок, підвищенню резистентності організму, фізичному, духовному та інтелектуальному розвитку дитини, а також забезпечують належне функціонування усіх основних та допоміжних підрозділів дитячого оздоровчого чи туристичного закладу.

Підсистема *інформаційного забезпечення* формується із рекламно-інформаційних та маркетингових підрозділів та має завданням:

- продукувати інформаційний та рекламний продукт про систему закладів дитячого оздоровлення і туризму, спеціальні і допоміжні оздоровчі і туристичні послуги, довідкову інформацію про місце розташування, умови доїзду, сервіс, загальні відомості про місцевість, кліматичні умови, історико-культурні пам'ятки та визначні місця, інші атракції тощо;
- формувати бази даних статистичної, довідкової, маркетингової інформації, результатів вибіркового та спеціальних досліджень, що становлять широкий інтерес;
- забезпечувати необхідною інформацією відпочиваючих та потенційних рекреантів;
- проводити рекламні та рекламно-інформаційні заходи і кампанії;
- формувати пакети пропозицій на участь у тендерах на отримання державного замовлення на оздоровлення окремих категорій дітей.

Підсистема наукового та організаційно-методичного забезпечення:

- формує та забезпечує впровадження наукових розробок та інноваційних підходів до організації оздоровчих, виховних та інших заходів під час оздоровчого процесу;
- сприяє ефективному функціонуванню дитячого оздоровчого закладу як самостійної фінансово-господарської одиниці;
- сприяє підвищенню кваліфікації медичних та педагогічних працівників, гідів, екскурсоводів, інструкторів та рятувальників;
- забезпечує персонал дитячого оздоровчого закладу необхідними методичними, інструктивними та довідковими матеріалами;
- формує пропозиції щодо проблематики нових наукових досліджень.

Підсистема нормативно-правового забезпечення покликана:

- ініціювати розробку нових нормативно-правових актів з питань дитячого оздоровлення і туризму, які ще потребують свого правового представлення;
- вносити пропозиції щодо змін і доповнень до чинного законодавства з питань, що вимагають коригування;
- на основі ознайомлення і аналізу міжнародного законодавства та законодавства інших країн вносити пропозиції по вдосконаленню вітчизняного законодавства з питань дитячого оздоровлення і туризму та узгодження його із міжнародним.

Підсистема *управління* співставляючи, аналізуючи та узагальнюючи інформацію про стан та умови функціонування системи дитячого оздоровлення і туризму та її окремих підсистем, наявність матеріальних, фінансових резервів (або їх відсутність), моніторингові дослідження про розвиток ринку попиту і пропозицій на певні види дитячих оздоровчих і туристичних послуг тощо формує і приймає відповідні управлінські та господарські рішення.

Основною цільовою функцією системи дитячого оздоровлення і туризму є найбільш повне задоволення потреб дітей в якісному оздоровленні, відпочинку та змістовному дозвіллі.

Реалізація завдань по забезпеченню ефективного функціонування системи здійснюється функціональ-

ними підсистемами одноосібно або при координації сумісної діяльності і, в кінцевому рахунку, спрямовується на досягнення оптимальних результатів з оздоровлення і відпочинку дітей при раціональному використанні матеріальних і фінансових ресурсів та кадрового потенціалу.

При оцінці ефективності функціонування системи розрізняють внутрішні та зовнішні критерії. За внутрішніми критеріями ефективність може визначатися за соціальними показниками (задоволеність відпочинком і оздоровленням, рівень задоволення потреб), економічними показниками (прибуток або доход), соціально-економічними (задоволення попиту). При оцінці ефективності функціонування системи за зовнішніми критеріями аналізується економічна ефективність, зниження захворюваності та інвалідності.

Джерела та література

1. Діяльність центрів ССМ по літньому оздоровленню дітей та молоді // За загальною редакцією Толстоухової С.В., Пінчук І.М. – К.: УДЦССМ, 2000. – 116 с.
2. Коцан І.Я. Шкільний туризм: Навч.-метод. посібник. – К.: Муар, 1998. – 208с.
3. Крашко М. Краєзнавство і туризм: Навч. Посібник. – К.: Вища школа, 1994. – 191с.
4. Основи оздоровчо-спортивного туризму: Навч.-метод. посібник /Укл. В.Дехтер. – К.: Наук. Світ, 2002. – 201с.
5. Організація відпочинку та оздоровлення дітей: концепції, технології, досвід / О.В. Биковська, В.М. Горбинко, Ж.В. Петрочко та інш. – К.: Державний ін-т проблем сім'ї та молоді, 2004. – 208с.

Кожевникова В.Д.

ИННОВАЦИОННОЕ НАПРАВЛЕНИЕ В МЕНЕДЖМЕНТЕ ТУРИСТСКО-РЕКРЕАЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

Постановка проблемы. Консолидация потенциала региона в форме кластеров, признанных мировым сообществом как эффективное направление развития инновационной предпринимательской деятельности.

Генеральный секретарь ООН Кофи Анан в докладе «Мы, народы: роль ООН в XXI веке» на специальной сессии ООН заявил, что для того, «чтобы воспользоваться перспективами, которые открывает глобализация, и при этом устранить ее отрицательные последствия, мы должны научиться тому, чтобы управлять сообществом [1]. Цель данной статьи показать, что подход «управлять сообществом» сегодня необходим не только в управлении мировой экономикой, но и региональной. *Задача* – поиск путей повышения конкурентоспособности муниципальной экономики. *Теоретической базой* практических действий по созданию кластера в экономике г. Севастополя являются теория конкурентоспособности Майкла Портера [2] и анализ возникновения, формирования и развития новых производственных систем в конкретно-исторических условиях функционирования глобальной и региональных экономик, проведенный украинским экономистом Станиславом Соколенко [3].

Опыт Украины свидетельствует, что управление хозяйственными структурами в условиях рыночной системы намного сложнее, чем в планово-распределительной, поскольку это связано с расширением прав хозяйствующих субъектов и повышением их ответственности за результаты своей деятельности. Управление в новых условиях должно учитывать необходимость постоянно приспосабливаться к изменениям на рынке. Появление у предприятий новых целей и задач потребовало от них освоения таких функций, которые ранее пребывали исключительно в компетенции вышестоящих государственных органов. К таким задачам относятся: разработка планов и концепций развития, поиск средств для реализации программ, набор и подготовка персонала, выбор и закупка необходимого оборудования и материалов, создание, слияние, ликвидация или преобразование подразделений, реорганизация или реструктуризация системы управления, вхождение в состав различных альянсов, союзов, консорциумов, ассоциаций и других объединений.

Как показывает анализ экономического развития стран мира, эффективная, научно обоснованная, прогрессивная национальная макроэкономическая политика очень важна. Она воздействует на региональные и муниципальные сообщества. Однако этот же анализ свидетельствует, что рычагов только этой политики для достижения общенационального прогресса явно недостаточно. Как утверждают исследователи-аналитики мирового экономического процесса, стало очевидным, что возможный потенциал и перспективы развития экономики любой страны напрямую зависят от микроэкономической политики. Думай глобально, действуй локально – вот главный принцип управления сегодня.

Усиление глобализации и развитие процесса локализации изменило видение такого фактора, как конкурентоспособность экономики нации, региона, корпорации. В 1990 году Майкл Портер выдвинул теорию национальной, региональной и местной конкурентоспособности, в центре которой была поставлена кластерная модель хозяйствования. Согласно этой теории в микроэкономической деловой окружающей среде, где все элементы собраны вместе, кластеры выполняют ведущую роль. Кластеризация – это тенденция фирм из родственной сферы бизнеса концентрироваться по географическому признаку.

«Кластер», то есть пакет, пучок, блок – это еще одно понятие, несущее в себе черты компьютерного века. Подобно тому, как в памяти ЭВМ информация складывается в такого рода образования, так и в экономике отдельные отрасли, рыночные структуры образуют аналогичные соединения, обеспечивая конкурентные позиции на рынке – отраслевом, региональном, национальном, мировом. Кластеризация фирм усиливает процесс специализации и разделения труда (предлагая отдельным фирмам более широкий масштаб операций), привлекает покупателей и продавцов, уменьшает стоимость единицы продукции, изготовленной благодаря совместной деятельности. Через кластеризацию фирм возникает возможность сократить стоимость единицы технической услуги, предоставляемой членами кластера. Работая территориально близко, фирмы могут предлагать и проводить субконтрактацию на стороне (даже привлекая конкурентов) тех заказов, выполнение которых затрудняется из-за недостатка мощностей (произ-